

Nr 14

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående familjepolitiken och om vissa familjepolitiska åtgärder.

I de likalydande motionerna I: 135 av herr *Lundström m. fl.* och II: 175 av herr *Ohlin m. fl.* hemställes, att riksdagen måtte besluta,

1. att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i motionerna anförts rörande behovet av en samlad bedömning i en parlamentariskt förankrad utredning om familjepolitikens fortsatta utformning;

2. att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla *dels* om översyn av statsbidragsreglerna till barnstugeverksamheten, *dels* om utredning av frågan om statsbidrag till familjedaghemsverksamheten, *dels* om utredning av frågan om en till barntillsynsverksamheten knuten serviceorganisation för tillsyn av barn som till följd av sjukdom inte kan vistas i barnstuga;

3. att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om sjukpenning för vård av sjukt barn.

I de likalydande motionerna I: 256 av herr *Sundin m. fl.* och II: 314 av herr *Hedlund m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1) att utredningen rörande den framtida familjepolitiken måtte erhålla uppdrag att utarbeta förslag till program för upprustning av familjepolitiken, avsett att genomföras inom en tid av 3—4 år och omfattande

a) höjning av de allmänna barnbidragen till 1 200 kronor per barn och år,

b) införande av extra barnbidragsförmåner till barnfamiljer med lägre inkomster, avsedda att ersätta nuvarande system med familjebostadsrabatter och utformade på grundval av inkomst per konsumtionsenhet,

c) införande av allmänt vårdnadsbidrag till mödrar med barn under viss ålder, förslagsvis omkring tre år, avsett att utgå med 1 200 kronor per år, dock med högre belopp till ensamförälder,

2) att nämnda utredning måtte erhålla uppdrag jämväl att utarbeta förslag till sådana regler för de familjepolitiska förmånerna, att dessa erhåller värdebeständighet och standardbeständighet.

I de likalydande motionerna I: 259 av herr *Virgin m. fl.* och II: 313 av herr *Heckscher m. fl.* hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla

1. att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt socialstyrelsen eller statistiska centralbyrån att närmare utreda befolkningsfrågans nuvarande läge i Sverige;

2. att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt socialstyrelsen att undersöka och kartlägga förekomsten av kommunal eller kommunalt understödd utbildningsverksamhet för familjedaghemsmammor och på grundval av denna undersökning utfärda rekommendationer till kommunerna i syfte att stimulera utbildningsverksamheten;

3. att Kungl. Maj:t måtte låta utöka familjeberedningen med en ledamot från vardera av de fyra demokratiska partierna;

4. att familjeberedningen måtte få i uppdrag att utreda vilka åtgärder som erfordras för att främja familjedaghemsverksamheten;

5. att förevarande motioner såvitt avser frågan om att få till stånd ytterligare forskning om den kollektiva vårdens inverkan på barn måtte överlämnas till familjeberedningen att beaktas vid fullgörandet av dess uppdrag;

6. att den aviserade kommittén med uppgift att utreda familjepolitiken får en parlamentarisk sammansättning samt erhåller i uppdrag att verkställa en samlad översyn av den svenska familjepolitikens mål och medel;

7. att utredning måtte verkställas i syfte att utvidga och förbättra undervisningen i familjekunskap i grundskolan.

Samtliga ovannämnda motioner har hänvisats till allmänna beredningsutskottet, som upptagit dem till samtidig behandling.

I motionerna I: 135 och II: 175 framhålles, att de familjepolitiska åtgärderna visserligen byggts ut i takt med den fortgående försämringen av penningvärdet men inte följt med i den allmänna standardutvecklingen. En väsentligt ökad familjepolitisk insats måste göras de närmaste åren. Bland områden, där åtgärder bör vidtagas, nämnes i motionerna familjebeskattningen, det ekonomiska stödet till barnfamiljerna och barntillsynen i daghem och lekskolor. Vidare framlägges förslag om sjukpenning till förvärvsarbete vårdnadshavare för vård av sjukt barn.

I motionerna I: 256 och II: 314 anföres, att familjepolitiken eftersatts i betydelsefulla avseenden. De allmänna barnbidragen bör höjas, familjebostadsrabatterna bör läggas om genom att medel överföres från bostadspolitikens område till familjepolitikens, ett allmänt vårdnadsbidrag bör utgå så att mödrarna fritt kan välja mellan hemarbete och förvärvsarbete, varvid särskilt de ensamma föräldrarnas situation måste beaktas. Bidraget bör utgå oavsett om det finns ett eller flera barn i aktuell ålder. En avvägning bör ske mellan förvärvsarbete och icke förvärvsarbete mödrar, vilket kan beaktas vid bestridandet av kostnaderna för barntillsyn utom hemmet. De familjepolitiska förmånerna måste göras standardbeständiga.

I motionerna I: 259 och II: 313 anföres, att vår befolkningspolitik måste inriktas på att främja tillväxten av det egna folket. Åtgärder måste vidtagas varigenom födelsetalen åter bringas att stiga. Familjebeskattningen måste utformas med utgångspunkt i familjens ekonomiska gemenskap.

Barnavdrag vid taxeringen bör återinföras och barnbidragen differentieras, lämpligen fr. o. m. tredje barnet. Den gifta kvinnans val mellan hem- och yrkesarbete måste underlättas. Möjligheterna för barntillsyn bör undersökas, varvid familjedaghemmen synes vara ett lämpligt komplement till daghemmen. Undervisning i familjekunskap bör införas i grundskolan. Möjligheter bör skapas för en moder att förvärva pensionsrätt även under den tid hon vårdar minderåriga barn i hemmet.¹

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna II: 175, II: 314 och II: 313.

Utskottet

Utskottet avgav vid förra årets riksdag utlåtande (nr 18/1964) över ett antal motioner angående familjepolitiken m. m. i vilka upptagits flertalet av de spörsmål som behandlas i de nu föreliggande motionerna. Utskottet erinrade härvid om vad utskottet anfört i ett till 1962 års riksdag avgivet utlåtande (nr 54/1962) över motioner om befolkningsfrågans olika aspekter och om vissa familjepolitiska åtgärder. I sistnämnda utlåtande föreslog utskottet en utredning om familjepolitiken och befolkningsfrågorna med sikte bl. a. på samhällets ansvar för barnkostnaderna och på åtgärder för att förbättra barnfamiljernas ekonomiska ställning. Förslaget godkändes av riksdagen.

I utlåtandet nr 18/1964 lämnade utskottet vidare en redogörelse för de åtgärder som vidtagits med anledning av nyssnämnda förslag och för åtgärder och förslag i övrigt på familjepolitikens olika områden som var aktuella eller föremål för utredning. Utskottet anförde avslutningsvis bl. a. följande.

Utskottet får sammanfattningsvis och med hänsyn till de mera allmänt syftande förslag som framförts i motionsyrkandena anføra, att uppfattningen om behovet av kontantstöd till barnfamiljerna synes ha vuxit sig allt starkare och numera vunnit allmän anslutning. Det är emellertid nödvändigt med en avvägning mellan olika former för sådant stöd, och ett ställningstagande till hithörande frågor ställer sig svårt innan utredningarna om så väsentliga ting som exempelvis barnbidragen och skatterna slutförts och därvid analyser framkommit av hur olika slag av stöd kan beräknas komma att verka. Utskottet vill i övrigt hänvisa till vad ovan anförts beträffande pågående utredningar m. m. och vill samtidigt framhålla att vissa ytterligare förslag av betydelse för barnfamiljernas ställning framlagts för eller är att förvänta till riksdagen i år. Härutinnan kan erinras om förslaget om höjda förskottsbidrag och höjda barnpensioner, förslaget om ökning av intagningen till förskoleseminarierna och den proposition som framlägges med anledning av studiesociala utredningens förslag.

Det är mot den ovan angivna bakgrunden naturligt att de önskemål

¹ Fråga om hemmafruars rätt till gratisår inom tilläggs pensioneringen har redan behandlats av årets riksdag (andra lagutskottets utlåtande nr 8).

om ytterligare initiativ och åtgärder som för ögonblicket kan framföras blir rätt begränsade. Utskottet finner emellertid mycket angeläget att de pågående försöken att komma till rätta med olika problem på familjepolitikens område energiskt fullföljes och att utvecklingen på området fortlopande hålles under uppmärksam observation samt att allteftersom utredningsresultat framkommer förslag till praktiska åtgärder utan tidsutdräkt framlägges för riksdagen.

Riksdagen biföll utskottets förslag att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.

Efter den ovannämnda riksdagsbehandlingen av frågor rörande barnfamiljerna har ytterligare initiativ tagits i syfte att skapa underlag för de fortsatta strävandena att förbättra barnfamiljernas ställning. Utskottet får i detta hänseende särskilt hänvisa till tre för sådana frågor tillsatta utredningar.

Sålunda har sakkunniga tillkallats för en utredning angående det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Utredningen är parlamentariskt sammansatt och utredningsuppdraget är mycket vittsyftande. Till belysande av utredningens uppläggning och omfattning kan anföras följande avsnitt ur direktiven för densamma.

Allmänna barnbidrag bör även i fortsättningen bilda stommen i konsumtionsstödet åt barnfamiljerna. Barnbidragen bör liksom hittills kompletteras med särskilda stödformer. De nuvarande familjebostadsbidragen bör därvid omprövas förutsättningslöst. Det är önskvärt att en såvitt möjligt enhetlig syn anlägges på det konsumtionsstöd, som bör utgå under barnens uppväxttid fram till dess att de inte längre bör anses tillhöra familjeekonomien. Vidare bör frågan om införandet av ett vårdbidrag prövas bl. a. mot bakgrunden av att de arbetsföra åldersgruppernas andel av totalbefolkningen minskar. De sakkunniga bör vara oförhindrade att även undersöka och lägga fram förslag om andra nya inslag i familjestödet. Under utredningen bör särskild uppmärksamhet ägnas åt olika kategorier ensamman barnförsörjare. Huvuduppgiften för de sakkunniga bör vara att undersöka effektiviteten av olika stödformer och pröva deras inbördes sammansättning och avvägning inom ramen för vissa alternativ för samhällets totala stöd till barnfamiljerna.

Det anföres vidare bl. a. att de sakkunniga har att beakta det direkta samband som råder mellan stödet till barnfamiljerna och skattesystemets utformning och att de i enlighet härmed bör samråda med familjeskatteberedningen.

Vidare har den sedan år 1962 verksamma familjeberedningen kompletterats med bl. a. en representant för skolöverstyrelsen i enlighet med en framställning härom från förra årets riksdag ävensom med representanter för löntagarorganisationerna. Beredningen har erhållit i uppdrag att föreläggas en ingående utredning beträffande möjligheterna att utbygga barnstugeverksamheten.

Även för denna utredning har lämnats vittsyftande direktiv som kan förväntas medföra en inträngande och allsidig prövning av problemen. Utredningen skall bl. a. taga upp spörsmålen om personalbehov och investe-

ringsresurser och om möjligheterna att använda även andra former för barntillsyn än barndaghem. I direktiven anföres bl. a.

Eftersom takten i en önskad utbyggnad måste anpassas efter den beräknade tillgången på förskollärare, barnsköterskor och investeringsresurser över huvud taget, bör möjligheterna undersökas att vidga tillgången på lämplig personal genom ökad utbildning och reaktiveringskurser, likaså möjligheterna att behålla sådan personal inom barnstugeverksamheten genom smidigare tjänstgöringsförhållanden, deltidstjänster m. m. Med hänsyn till kostnaderna för en utbyggnad av barntillsynsverksamheten och den takt i vilken utbyggnaden hittills skett bör utredningen även överväga andra former för barntillsynen i syfte att snabbare kunna täcka behovet av tillsynsplatser.

Avsikten att företaga en prövning av olika former för ifrågavarande verksamhet framgår även av följande uttalande i direktiven.

En kartläggning av föräldraavgifternas nuvarande storlek bör läggas till grund för förslag till skälig avvägning av avgifterna i förhållande till olika varianter av barnstugeverksamhet.

Utredningen skall således huvudsakligen vara en praktisk-ekonomisk undersökning men skall även kunna upptaga pedagogiska och andra sidor av barnstugeverksamheten.

Den tredje av de ovan åsyftade utredningarna är familjeskatteberedningen. Denna som enligt vad ovan sagts skall nära samråda med den förenämnda utredningen om stödet till barnfamiljerna skall företaga en ytterligare prövning av skatteberedningens förslag angående de problem av såväl teknisk som fördelningspolitisk art, vilka är förbundna med familjeskattefrågorna (finansplanen 1965 sid. 25).

De utredningsuppdrag som här berörts ligger helt i linje med de förenämnda framställningar som riksdagen enligt förslag av utskottet gjorde åren 1962 och 1964. Uppdragen är enligt de lämnade direktiven, såvitt utskottet kunnat finna, av den omfattningen att de innesluter en prövning av praktiskt taget samtliga de ämnen som upptagits i de här förevarande motionerna. Det kan således förutsättas att även de i motionerna framförda mera specificerade propåerna till lösningar av olika problem blir beaktade. Då motionerna kan anses härigenom besvarade finner utskottet icke påkallat med något riksdagens initiativ i ärendet.

Utskottet får således under hänvisning till vad ovan anförts hemställa,

att

- 1) de likalydande motionerna I: 135 och II: 175,
- 2) de likalydande motionerna I: 256 och II: 314, samt
- 3) de likalydande motionerna I: 259 och II: 313

icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 mars 1965

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Eric Gustaf Peterson, Hellebladh, Oscar Carlsson, Hedlund, Hübinette, Yngve Persson, Blomquist och Kilsmo;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Svensson i Kungälv, Dickson, Rimås, Wikner, Larsson i Borrby, Hyltander, Nilsson i Agnäs, Björk i Göteborg och Johansson i Växjö.

Särskilt yttrande

av herrar *Blomquist* och *Dickson*.

Den framtida familjepolitikens utformning är för närvarande under utredning i tre olika kommittéer. Två av dessa har tillkommit under den tid som förflutit efter avgivandet av de motioner vilka varit föremål för utskottets behandling och i vilka önskemål om en samlad översyn av den svenska familjepolitikens mål och medel särskilt starkt understrukits. Vi anser att en samlad översyn varit att föredraga.

I föreliggande motioner har också frågan om parlamentarisk representation aktualiserats. Av de tre utredningar som nu är i arbete finnes samtliga demokratiska partier representerade endast i utredningen angående det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. Såväl 1962 års familjeberedning som familjeskatteberedningen saknar parlamentarisk förankring. Det kan med hänsyn till de viktiga frågor det här gäller icke vara tillfredsställande att demokratiska partier förmenas möjligheten att intimt följa samt inverka på utredningarnas arbete. Vi anser därför att skäl funnits att tillgodose motionärernas önskemål i detta avseende.